№ 79. 14 listapada 1916 h. Cena 5 fen. (3 kap.)

HOMAN

BIEŁARUSKAJA WILEŃSKAJA CZASOPIŚ

WYCHODZIĆ DWA RAZY U TYDZIEŃ: U AUTORKI I U PIATNICY.

Cena s pierasyłkaj i dastaŭkaj da chaty:
na 1 hod—4 m. 80 fen., na ½ hodu—2 m. 40 f., na 3 miesiacy — 1 m. 20 f., na 1 mies. — 40 f.

Adres redakcii: Wilnia, Zawalnaja 7.
Adres administracii i ekspedycyi: M. Stefanskaja 23.

Cena abwieštak:
na 4-aj staranie za radok drobnymi literami—25 fenig.; drobnyje abwiestki—pa 5 fen. za słowa. Abwiestki ab śmierci—60 fen. za liniejku drobn. drukam.

Udaczy u Rumynii.

13 listapada.

Zachodni teatr:

Front Ruprechta Bawarskaho: Miž Ankr i Sommaj—ad czasu da czasu wostryje artyleryjskije bitwy. Nasz ahoń razahnaŭ piachotu worahoŭ pierad naszymi pazycijami na paŭdni ad Warlenkur, i byŭ pakirawany proci sabranych u anhlickich akopach wojsk na zachodzi ad Okur Labe. U Saji Sajisell my dzieržymsia na ŭschodnim kraju. Naabapoł wioski francuzy paabiedzi iszli u ataku wialikimi siłami. Jany byli adbity.

Front niamieckaho Naślednika: Na poŭnaczy ad Doler (u wierchnim Elzasie) francuskaje nastupleńnie paśla artyleryjskaj padhatoŭki było adbito.

Uschodni teatr:

Front Leopolda Bawarskaho: Miž morem i Karpatami — biez wydatnych prypadkoŭ.

Front erc-hercoga Karola: U harach Djerdio niamieckije i aŭstryjackije bataljony zdabyli Bitku Arsulilor. Tam, na wiarszynach na ŭschodzi ad Biel-Bora i na ŭschodnim bierazi Putny rasiejcy czyślenymi szturmami prabawali adabrać zdabytyje nami wakolicy. Na harach na-abapoł prachodu Otos nastupleńnia worahoŭ adbity. Na paŭnocznym zachodzi ad Kampołunga naszaje wojsko zdabyło Kandesti. Na paŭdziennym uschodzi ad prachodu Czyrwonaj Baszni i prachodu Szurduk, dyj na poŭnaczy ad Orsowy rumynskije siły u silnych kontratakach nia mieli nijakaj udaczy. Jany apryčz krywawych strat, iznoŭ utracili 1000 dusz pałonnymi.

Bałkanski teatr:

Front Makienzena: Atrady worahoŭ, naszczupywauszyje naszaje lewaje kryło ŭ Dobrudžy ŭzdoŭž Dunaju, byli adbity. Z lewaho bierahu Dunaju worahi daremna abstreliwali Czernowodu.

Makiedonski front: Na raŭninie Manastyra—silny artyleryjski ahoń. Proci atak worahoŭ, wicŭszychsia z wialikimi stratami pry Lecio i Kienali, a tak sama na paŭnocznym zachodzi ad Brod, pry Arnie, niamiecka-bołharskije pazycii ŭdzieržalisia ŭsie.

Pieciarburh — Władywastok.

PIECIARBURH. Tolki-szto atkryt najwialikszy ŭ Rasiei most na czyhuncy cieraz Amur, kala Chabaroŭska. Hetak ustanoŭleny znosiny biez pierasadki miž Pieciarburham i Władywastokam pa rasiejskaj ziamli, abminajuczy Mandžuriju.

Razrucha u Rasiei.

SZTOKHOLM. Wialikije biezparadki ŭ kancy kastrycznika ŭ Pieciarburzi, Maskwie i Charkowie byli nadta surjozny. Možna spadziewacca, szto jany u buduczynie paŭtoracca. Asabliwa u Maskwie dajszło da wostrych styczek miž palicyjej i aburenym narodam, katory na wulicach kryczaŭ: »won anhlickaje jarmo!«

Demonstracii u Aŭstryjackaj Ukrainie.

LWOW. Tut adbyłasia wialikaja patryotycznaja pracesija ŭ katoraj było 10.000 dusz.

Z aposznich dzion:

Niamieckije apawieszczeńnia.

10.XI. Zachodni teatr:

Pry wyhodnych dla nahladu warunkach szmat dzie z abodwych staron znacznaja rabota artyleryi. U wakolicach Sommy miejscowyje nieudacznyje ataki worahoŭ pry Okur Labe, Gedekur, Lebef, Pressuar. Wialikije francuskije siły pajszli byli ŭpiarod naabapoł Saji; jany adbity, czaściu—sztykami.

Latuny dalej wyjaŭlali swaju znacznuju czynnaść i ŭ świetłaj ad miesiaca naczy. My zbili 15 samalotoŭ worahoŭ, najbolsz u wakolicach Sommy.

Uschodni teatr:

Front Leopolda Bawarskaho: Pad kamandaj hienerał-majora v. Wojna brandenburskije pałki ŭ wakolicach Skrobowa, na fronci 4 kilometry szyrokim, zdabyli szturmam niekolki linij rasiejskich akopoŭ i wykinuli worahoŭ za reczej Skrobowa. Naszy straty — nieznacznyje, raŭnujuczy da wialikich krywawych strat worahoŭ, katoryje, aprycz taho, stracili pałonnymi 49 aficeroŭ i 3380 sałdatoŭ. Dabycza składajecca z 27 kulemiotoŭ i 12 minamiotoŭ. Rasiejcy tut ciažka pabity.

Front erc-hercoga Karola: Naszy ataki ŭ harach Djerdio trywali udaczna dalej. Wakolicy, utraczenyje nami ad 4 listapada ŭ czasi byŭszych tut bitw, my blizka ŭsie adabrali nazad. Na adrezku Predeal, na zachodzi ad Aszugi, my dajszli nowych udacz i adbili rumynskije kontrataki naabapoł prachodu. U naszych rukach apynulisia 188 pałonnych i 4 kulemioty. Naabapoł Altu—udacznyje styczki.

Bałkanski teatr:

Front Makienzena: Pry Džiurdžiu aŭstryjackije monitory zachapili dwa rumynskije transporty z gazaj. Na dunajskim fronci — biez surjoznych zdareńnioŭ.

Makiedonski front: Biez pieramien.

11.XI. Zachodni teatr:

Jasnaja wosiennaja pahoda pamahała ŭ raboci artyleryi i latunam.

Front Ruprechta Bawarskaho: Na poŭnaczy ad Ankr adzin z naszych patruloŭ pryciahnuŭ z akopoŭ worahoŭ 2 kulemioty. Nacznym szturmam anhliczanam udałosia na paŭnocznym uschodzi ad Kurselet ŭwarwacca na wuzkim fronci na naszy linii. Francuzy ŭ bitwie pry kaściole Saji Sajisell mieli niewialikuju udaczu. U inszych miejscoch wiedzienyje na szyrokim fronci ataki byli adbity.

U bitwach na pawietry i za szczytnym ahniom uczora iznoŭ zbity 10 samalotoŭ worahoŭ.

Uschodni teatr:

Front Leopolda Bawarskaho: Z wialikimi, padwiezienymi dziela hetaho siłami rasiejsy daremna prabawali adabrać nazad zdabytyje nami pry Skrobowie pazycii. Ich ataki złamalisia z wialikimi stratami. Pry Narajoŭcy niamieckaje wojsko ŭwarwałosia na hłaŭnyje pazycii worahoŭ na pałudni ad folwarka Krasnaleśsie i ŭ naczy adbiło piać wostrych kontratak worahoŭ.

Front erc-hercoga Karola: Pry Smotrecu, ŭ Karpatach, dobra ŭdałasia ataka niamieckich jegroŭ. Jany ŭziali ŭ pałon 60 rasiejcoŭ. Ataki niamieckich i aŭstryjacka-wenhierskich wojsk na paŭnoczna-uschodnim fronci Siemihradzii byli udaczny. Na zachodzi ad darohi Predeal-Sinaja niekolki ŭmacawanych rumynskich pazycij my ŭziali szturmam, zachapiŭszy 150 dusz u pałon. Kala prachodoŭ dalej na zachod uczora byli tolki niewialikije bitwy; pry hetym zdabyty niekolki hornych pazycij z 200 pałonnych.

Bałkanski teatr:

Front Makienzena: — biez pieramien.

Makiedonski front: Na pałudni ad Korca razwinulisia bitwy miž naszymi bakawymi atradami i francuskimi wojskami. U uschodniaj czaści Manastyrskaj raŭniny i na wiarszyniach na poŭnaczy ad Czernaj adbity sa stratami niekolki francuskich i anhlickich szturmoŭ. Tolki na pałudni ad Połohaj worahi zdaleli ŭwarwacca na naszy piarednije pazycii. Na fronci Strumy naabapoł woziera Budkowo uzmacawałasia rabota artyleryi.

12.XI. Zachodni teatr:

Front Ruprechta Bawarskaho: Na paŭnocznym bierazi Sommy ahoń artyleryi byŭ silny tolki ad czasu da czasu. U Saji Sajisell uczora paczalisia nowyje bitwy, katoryje jeszcze trywajuć. Na pałudni ad reki ahoń uzmacawaŭsia na adrezku Fren-Szoln. Naabapoł Ablenkur nasz artyleryjski ahoń strymaŭ pryhataŭlaŭszujusia ataku.

Uschodni teatr:

Front Leopolda Bawarskaho: Na ŭschodnim bierazi Narajoŭki, na pałudziennym zachodzi ad folwarku Krasnaleśsia, adbita nowaja rasiejskaja ataka na zaniatyje nami pazycii.

Front erc-hercoga Karola: U pałudziennaj czaści lasistych Karpatoŭ uzmacawaŭsia ahoń artyleryi. Tam-ka iszli udacznyje dla nas bitwy.

Na ŭschodnim Siemihradzkim fronci niamieckim wojskam adbity 8 atak worahoŭ na poŭnaczy ad prachodu Ojtos. Adbiwajuczy rumynskije ataki na Monte Furuntu i Monte Sate i dabywajuczy pazycii worahoŭ naabapoł Altu my ŭziali 18 aficeroŭ, bolsz za 1000 sałdatoŭ i 7 harmat. Kala darohi Predeal, la prachodu Szurduk i pry Orsowie my pasunulisia ŭpiarod.

Bałkanski teatr:

Front Makienzena: U Dobrudžy i na Dunaju—niczoha nowaho.

Kaniec telehram na 4 stranicy.

Asnowa bytu.

U chodzi historyi my baczym, jak czasta zmieniajucca hranicy hasudarstw, jak adny z ich znikajuć, a na ich miejscy ,tworacca nowyje hasudarstwienyje orhanizmy, kab u swoj czarod piereradzicca ŭ nieszta nowaje. Tak wiadziecca ad najdaŭniejszych czasoŭ, jakije pamiataje historyja. Hetaž dziejecca i ŭ naszy czasy.

Za czas hetaj niaczutaj pa swajej miery wajny na naszych waczach sczezła niezaležnaja Belhija, za jej— Serbija, Czornahoryja. A razam s tym u samych apošnich dniach my byli świedkami naradzin — ci, sprawiedliwiej, adbudowy Polszczy. I prykład Polszczy wielmi mnoha haworyć sercu synoŭ dwoch bratnich narodoŭ — biełarusoŭ i litwinoŭ. A haworyć jon piersz za ŭsio, szto *hasudarstwo*, jak *forma* bytawańnia narodu, može być zniszczeno, razbito, dy jano ŭ kancy kancoŭ adbudujecca nanowa, kali tolki *sam narod* za chawaŭ u sabie iskru žyćcia, zachawaŭ tworczuju siłu.

Razdzielenaja bolsz za sto hadoŭ tamu nazad Polszcza adžywaje, zbudawanaja z zabranych Rasiejskaj dziaržawaj nacyonalna-polskich ziamiel. Samo saboj razumiejecca, szto hetaja nowaja Polszcza budzie szmat roznicca ad kaliszniaj — i hranicami swaimi i ładam dziaržaŭnym. I heta lohka zrazumieć: adradžeńnie jaje, asnowanaje na asobnaści polskaho narodu, apirajecca na złažyŭszychsia u Europie ahulna-palitycznych warunkach.

Da hetych warunkoŭ naležyć i toje, szto biełaruski i litoŭski narody, katoryje žyli kaliś supolnym z Polszaj dziaržaŭnym žyćciom, za apošnije czasy pajszli kožny swajej asobnaj darohaj, kirujuczysia da poŭnaho razwićcia ŭsich duchowych i materjalnych sił swaich. Iduczy adzin z adnym poplecz, ŭ ich usi naradzilisia nowyje palitycznyje idealy i žadańnia. Ich adnosiny da Polszczy — heta adnosiny *rounaho da rounaho*.

Wiadoma, ad palitycznaho *idealu* ŭ czystaj formi da jaho *realnaho spaunieńnia* czasta byważe nadta daloka. Heta asabliwa bywaje tady, kali małyje narody ubłutany ŭ palityku wialikich i dužych susiedzioŭ. Woś i nam ciažka choć bolej-mieniej prarocczyć ab tym, jakaja dola ždže nasz Kraj u kancy wajny. Ale wiedajem i ćwiorda skažać možem adno: czym bolsz žyćciowaj siły wyjawiać biełaruski i litoŭski narody, czym jarczejszym połymiem zahareycca naszaje nacyonalnaje žyćcio, tym bližej da naszych palitycznych idealoŭ budzie nowa-ładženaje bytawańnie naszaj Baćkaŭszczyny.

Świadomaść hetaho pawinna dadać nam sił i enerhii da pracy dziela razwićcia swajho kulturna-nacyonalnaho žyćcia, dziela wyjaŭleńnia ŭsich ukrytych u naszym narodzi tworczych sił. I my ćwiorda wieryrm, szto buduczyna dašć nam hetulki woli, skolki my zdalejem uziać i wykarystać jaje.

J. Mieleszka.

Adbudowa Polszczy.

Orhanizacija polskaj armii.

U adozwi da žycharoŭ hienerał-hubernatarstw lublinskaho i Warszaŭskaho, padpisanaj niamieckim i aŭstryjackim hienerał - hubernatarami, skazano:

„Achwotnie choczem dać wašamu hasudarstwu ŭžo ciapier ustanowy, katoryje zabaspieczyli-by jaho moc, razwićcie i baspieczność. Na pierszym miejscu staić tutaka polskaja armija. Stańcie swajej achwotaj na naszaj staranie. Adważna i wielmi adznaczyŭszysia bilisia ŭ wašaj legiony pobocz z nami. Naśledujcie im u tych nowych wajskowych czaściach, katoryje razam z imi złožać polskuju armiju".

Papież i Polszcza.

HAAGA. Za prykładam amerykanskaho uradu Papież hetak sama zajmie stanowiszcze u adnoszeńni da oficyalnaj Polszczy tolki paśla kanca eŭropejskaj wajny.

Hałasy s Francii.

PARYŽ. Francuskije radykalnyje hazety žadajuć, kab Rasieja adpawiednym wystupleńniem adkazała na niamieckaje apawieszczeńnie ab Polszczy. Oficyalnaja hazeta „Temps" paddzieržywaje hetu dumku.

Uraženńie ŭ Rasiei.

LONDON. Tutejszy karespandent italjanskaj hazety „Secolo" pisze, szto apawieszczeńnie niezaležnaści Polszczy wyzwało ŭ Rasiei nadta silnaje ŭraženńie i pierapud. Prawicielstwo Sztyrmera starajecca skryć usie abwinieńnia, z katorymi hazety wystupajuć proci polskaj palityki Rasiei.

Mieńszykow ab Polszczy.

PIECIARBURH. U «Now. Wr.» Mieńszykow wystupaje wostra proci starych ideałoŭ Rasiei, asablicwa-ž proci panslawizmu. Historycznaja zadacza Rasiei nia budzie wypaŭnieńa, kali ŭsie-sławianskaja ideja budzie dalej razwiwacca. Naadwarot, treba ŭ miežach impieryi złuczyć u adno malenkije narody. Ab Polszczy kiraŭniczyje kruhi ŭ konserwatary dumajuć, szto ad jaje treba adraczysia, kab dajści da zhody z Niamieczczynaj.

Ab naszych miasteczkach.

U biełaruskich ziemlach jość adna asobiennaść, katoraja rezka addzielaje ich ad uschodnich susiedziaŭ: heta — wialikaje czysło miasteczek, husta paraskidanych miž naszymi wioskami.

Miasteczki na Biełarusi krychu napaminajuć zachodnia eŭropejskije miasteczki. Heta adnosicca da taho miejsca, jakoje jany zanimajuć u žyćci naszaj wioski. U miasteczkach — centr i ekonomiczńaho i palitycznaho žyćcia biełaruskaj wioski: tut sielanin može ŭsio pradać i ŭsio kupić; tut jon znajomicca z suświetnymi zdareńniami, z palitycznymi pytańniami swajej staronki.

Treba adznaczyć, szto ŭ naszych miasteczkach handel zaŭsiody byŭ naładžen hetak dobra, szto kožnuju recz možna było kupić z zusim niewialikaj nadbaŭkaj suproć cen miestowych. Padobnież na miasteczkowym rynku ceny na ŭsielakaje zbožže zaŭsiody stajali wielmi blizkije da cen u wialikszych miestoch. Konkurencija miž nialiczenym czysłom tarhujuczych ludziej — asabliwa žydoŭ — prymušała handlaroŭ zdawolicca samym skromnym zarabotkam na tawary, liczuczy na toje, szto pry pastajannym swaroci tawaroŭ pracenty ad ich dachodziać wielmi znacznaj cyfry. Ale pad toj czas, jak dziela cieła miasteczko dawało ŭsio patrebnaje, dziela ducha jano mahło dać nadta mała: samo jano było ŭ hetym znaczeńni lisanie biednaje...

Heta mieło swajej pryczynaj tyje ahulnyje warunki žyćcia, jakije byŭ wytwaryŭ rasiejski urad. Miasteczki naszy — zaŭsiody [nadta malenkije, biednyje, brudnyje, nieustrojenyje. Nam-wiadomy pasiołki z niekolkich sialib, katoryje mohuć liczycca «miasteczkami» tolki pa imi. Paŭstawali jany adno zatym, szto rasiejskije zakony zabaraniali žydom sialicca pa wioskach, a jak žydy stanowiać ŭ nas najbolsz czyślenny i najbolsz ruchawy tarhowy element, i im, kab wiaści torh, trebało mieć blizkije znosiny z wioskaj, dyk jany i staralisia dabiwacca u prawicielstwa pryznańnia pasiołkoŭ z niekolki chat za miasteczki, ŭ katorych žydam pazwalali žyć.

Užo heta adno pawinno wytłumaczyć, czamu naszy miasteczki słabiwacca swajej biednaściu—szmat bolej wostraj, czym biednaść wiosak. Heta tłumaczyć i toje, szto adtul uciakali ŭsie bolsz žywyje elementy. Ale rasiejski urad jeszcze dabiwaŭ žyćcio biełaruskich miasteczek nialiczenymi, zusim nieadpawiednymi paborami: heta byŭ jak-bytcym padatak z žydoŭskich tarhoŭcoŭ za toje, szto im pazwalali žyć miž wioskami i tarhawać u ich, wystupajuczy, jak pasredniki miž chlebarobami i wialikimi miestowymi centrami. Miasteczko, ŭ katorym žyło bolsz 3 000 dusz, atrymliwało nazwańnie „zasztatnaho miesta". U im była swaja duma, swoj orhan samaupraŭleńnia,—ale z taho karyści bodaj nichto nia mieŭ: u Rasiei jaje ahramadnyje siły z 3, 5, 10 i bolej tysiaczami žycharoŭ, jak wiaskowyje pasiołki, płacili zusim niewialikije padatki,—a ŭ naszym «zasztatnym horadzi" brali czuć-szto nia hetulki-ž, a czasta-husta jaszcze bolej padatkoŭ, czymsi ŭ sapraŭdnych miestoch z bojkim ekonomicznym i kulturnym žyćciom. Prawicielstwo zabirało sabie z miasteczkowych dachodoŭ lwinuju czašć.

Prahledajuczy hadawiki „Naszaj Niwy", my znajšli ŭ jej dawoli cikawyje dannyje, katoryje praliwajuć krychu świetła na žyćcio biełaruskich miasteczek pad rasiejskim panawańniem. Hetak tam apisywajecca „zasztatny horad" Wilenskaj huberni, wilejskaho pawietu, Radaszkowiczy.

«U Radaszkowiczach 350 damoŭ; z ich 100 — „bahatych" i 250 — biednych. Ja skazaŭ «bahatych», — ahawarywajecca aŭtar stości, — ale heta nia znaczyć, bytcym jany mieli tysiaczy: u biełarusoŭ kožnaho, chto zaŭsiody maje jadu, syty, naszywajuć „bahatyrom", a biednym liczycca taki, szto siahońnia sjeŭ, dy nia wiedaje, ci budzie szto jeści zaŭtra.

„Radaszkoŭskije mieszczanie, jak i ŭ-wa ŭsich biełaruskich miasteczkach, žywuć z pracy swajej hetak: chryścijanie najbolsz zajmajucca, jak i sielanie, haspadarkaj i aharodami, tolki ziamli miensz za sielan majuć, a niekatoryje žywuć remiasłom, tarhujuć świńniami, sałam; žydy bolsz zajmajucca handlem, remiesłami a ŭ letku—harodami, ŭdzie razwodziać aburki, kapustu i t. d.

„Jak «horad», Radaszkowiczy majuć swaju dumu. Duma zbiraje z «horadu» ŭsie padatki hetak: miestowych padatkoŭ—2.415 rub. u hod, na stojku i darodu kala miasteczka —347 rub., kazionnaho nałohu — 1.162 rub., a ŭsiaho razam 3.924 rub. Traciacca jany woś hetak: na utrymańnie samoj dumy — 18,76%, na palicyju—17$^1/_2$%, ŭ kaznu i na kazionnyje patreby — 38,7%, «kruleŭszczyny» (wykup miestowaj ziamli)—7,84%, na patreby samych žycharoŭ—17,1%. Liczaczy pa 17 kap. z rubla, na karyść i patreby radaszkoŭskich mieszczan prychodzicca niewialikaja czastka hramadzkich dachodoŭ: usiaho 536 rub. 8 kap. Z hetych hroszy 100 rub. addajecca na pažarnickuju družynu, 100 rub. —doktaru, 100 rub. na aświatleńnie miasteczka (latarni), 35 rub. na paprаŭku mostu i 201 rub. 8 kap. — na kwateru dla miestowaj szkoły.

„Jak widać, z kožnaho rubla dachodu 83 kap. wychodziać z miasteczka..."

Hetaje apisańnie—charakternaje dla naszych miasteczek naahuł, dy jano daje jaszcze atkaz na pytańnie, czamu hetyje centry žyćcia naszaj prawincii takije biednyje, ciomnyje, brudnyje. Biełaruś zaŭsiody liczyłasia „zabranym Krajem", i rasiejskaja palityka była tut zusim adpawiednaja da pamienionaho pahladu.

Wajna szmat zniszczyła naszy miasteczki, ale patreba i znaczeńnie ich u naszym žyćci praz heta nia zmienszyłasia: naadwarot, paśla wajny jana chiba jeszcze bolej uzraście. I na ich adbudowu pawinna być zwiernienna ŭ nas samaja surjoznaja uwaha, bo pry nowych warunkach žyćcia ich ŭžže szybki raściwiet.

H. B.

U Wilni i wakolicach.

× **Biełaruskije majsterni.** U Wilni pry troch biełaruskich paczatkowych szkołach Biełaruskim T-wam p. p. ad w. naładžony majsterni, ŭ katorych dzieci wuczacca praktycznych rabot i remiesła. Hetyje majsterni naładženy:

1. pry zarecznaj szkoli — dziela wyszywańnia, wyszywańnia pacierkami i haftu pad kirunkam p. Anny Trot (Zamkowy zawuł. 12);

2. pry Antokolskaj wul. 23 — reźbiarska-stalarski warsztat pad kirunkam p. Antona Mundacia,

3. pry Św.-Jurskim praspekci, 44, kw. 18, — hafciarskaja majsternia pad kirunkam p.Ludwiki Hryncewicz.

U-wa ŭsich majsterniach pracujuć bolsz zdolnyje da hetkich rabot wuczni biełaruskich szkoł. Ich wyraby iduć pierewažna na pradažu na wystaŭcy Wilenskich rabotnych damoŭ (u biełaruskim addzieli) abo pradajucca na miejscu.

U majsterniach prynimajucca ŭsielakije zakazy ad prywatnych asob. Zwiertacca treba prosta pawodług wyszej pisanych adresoŭ.

× **Lekcii ab naszych pamiatnikach.** Prafesar historyi sztukarstwa ŭ Jenie, Weber, praczytaje rad lekcij sa świetawymi abrazami ab pamiatnikach minuŭszczyny u Wilni. Apryczi taho adbudziecca ahlad miesta.

× **Proci nalotoŭ s pawietra.** S pryczyny taho, szto elektrycznaje aświatleńnie, katoraje daje miestowaja elektrycznaja stancija, u prypadku nalotu može nieŭspadzieŭki być zatuszeno, dyk u hetkich damoch, dzie jano jość, nima patreby zawieszywać wokny. Naadwarot: wokny kwater, dzie aświatleńnie biarecca z gazowaho zawodu abo s prywatnych elektrycznych stancij, pawinny być zakryty tak, kab świet zusim nie prachodziŭ.

× **Kanalizacija.** U Panarach zakonczena budoŭla hłaŭnaho kollektora, i kanalizacija zusim hatowa na daŭžyni 3—4 kilometroŭ. Budoŭla filtru z pryczyny poznaj pary adkładywajecca na toj hod, ale jošć nadzieja, szto i heta rabota budzie skonczena ŭ kancy maja. Kali hetymi dniami prybuduć patrebnyje materjały, kab zakonczyć kanalizacyjnuju sieć, — stanciju pomp pry Portowaj wulicy možna budzie puścić u chod, i brudy miesta Wilni buduć spuskacca nie Dalinnaj wulicaj, a nižej Panaroŭ.

× **U akružnym sudzie.** 9 lipnia ŭ Kosakach, Małackaho paw., szajka ŭciokszych rasiejskich pałonnych napała ŭ naczy na dom Sałamona Kremera, 60 hadoŭ, ciažka raniła jaho i žonku jahonuju. Za sprobu ubiŭstwa i hrabiežstwa wajenna-pałonnyje Jefremow i Minajew zasudženy na 15 hadoŭ, Karczeŭski—na

10 i Wisznieŭski — na 5 hadoŭ u papraŭczy dom.

× **Rekwizycija zawodu »Szopena«.** Upraŭleńnie Wilnia-Suwałki pryniało brawar Szopena pad swaju haspadarku, kab wykarystać jaho tolki dziela armii.

Wydacza prywatnym brawaram jaczmieniu i atkrywańnie nowych zabaroniena hłaŭnakamandujuczym na Uschodzi.

× **Raicca usim.** U kooperatywie „Rabotnik“, kab nie było wialikaho scisku, asabliwa pry pradažy bulby, pradukty wydajucca czlenam kooperatywy pawodłuh czarodu numeroŭ czlenskich biletoŭ.

× **Karbidnyje lampy.** U miestowych kramach pradajucca karbidnyje lampy najnawiejszaj konstrukstrukcii pa 4,50 m. sztuka.

× **Nowy zahad ab najwyszejszych** cenach pawinien być wywieszen u kožnym miejscy pradažy ŭ piaci mowach.

× **Kurs rubla.** Oficyalny kurs—1 m. 90 f.; u bankach za rubiel pry pradažy dajuć 1 m. 97 fen., pry kupli—2 m. 01 f.

Pazyczkowaja kasa biare 6%.

× **Apawieszczeńnie.** Pawodłuh prykaza Etapppen Inspektion 10 armii, cywilnym žycharom bolsz gazy wydawać nia buduć. Z hetaj pryczyny prośby ab pradažy gazy spaŭniacca nia buduć.

Wilna, 11 listapada 1916 h.
Der Deutsche Stadthauptmann
Pohl.

× **Apawieszczeńnie.** S pryczyny taho, szto patrebny padwody, waładzielcy padwod z adnym abo dwoma końmi mohuć zajaŭlacca ŭ Ratuszu, Dominikanskaja 3, pakoj 65.

Wilna, 12 listapada 1916 h.
Der Deutsche Stadthauptmann
Pohl.

× **Apawieszczeńnie.** Usie sabaki ŭ miežach miestowaho okruha Wilni pawinny być zajaŭleny ŭ czasi ad 15 listapada da 1 śnieżnia 1916hodu pry Dominikanskaj wul. 2, pakoj 63, addzieł padatkoŭ. Kali zajaŭka budzie spozniena, za heta karacimuć na mocy § 4 prawił ab padatku s sabak z 9 śnieżnia 1915 hodu. Pry zajaŭcy treba padać kwitok ab apłaci padatku s sabaki za 1916 hod. Prośby ab pamienszeńni padatku s wartaŭniczych sabak pawinny być padadzieny pry zajaŭcy. Prośby ab pamienszeńni, padadzienyje paś'a 1 śnieżnia 1916 h., nia buduć razhledženy. Ab pieramienach, jak ab pawialiczeńni, tak i ab pamienszeńni czysła sabak, treba zajaŭlać u 10 dzion.

Padatak za pierszaje paŭhodu pawinien być zapłoczen da 15 studnia, a za druhoje paŭhodu — da 1 lipnia 1917 h., liczuczy kožyn raz pa 15 marak zrazu. Uraz že paśla apłaty padatku treba, padaŭszy kwit, uziać znak ab zapłoczenym padatku ŭ Steuerabteilung, pakoj 63.

Pieramieny, jakije zrabilisia u czasi paŭhodu, nie zmieniajuć padatku. Ale ab ich treba zajaŭlać, kab można było źmianić padatak na czarodnaje paŭhodu. Kožnaja pieramiena waładzielca pawinna być zajaŭlena starym waładzielcam. Znak i kwitok addajucca nowamu waładzielcu.

Dublikaty znaczkoŭ, katoryje majuć asobnuju adznaku, można dastawać za 1 marku, padaŭszy kwit za apłaczeny padatak s sabaki.

Wilna, 11 listapada 1916 h.
Der Deutsche Stadthauptmann
Pohl.

Stempelsteuer (herbowy zbor) u zaniatych ziamloch.

S 15 listapada h. h. ŭ zaniatych ziamloch stanowicca prymusowym ahulny herbowy zbor (Stempelsteuer). Usiamu nasialeńniu szczyra raicca jak można lepiej paznać usie pastanaŭleńni nowaho zahadu, katory datycze ich u mnohich prypadkach sztodziennaho žyćcia i za niespaŭnieńnie katoraho jany buduć sroha karacca. Zakon i taryf herbowaho zboru budzie znachadzicca ŭ-wa ŭsich Kreisamt'ach (pawietowych uradach) i u Amtsvorsteher'oŭ dziela biezpłatnaho prahladu; pry sumlewańni zainteresawanyje asoby mohuć zahadzia zwiertacca za spraŭkami. Za apłatu herbowaho zboru atkazwaje kožyn waładzielec dakumentoŭ, padlehajuczych herbowamu zboru, kali jon praŭna zainteresawany ŭ istoci dakumenta. Prymusowamu herbowamu zboru padlehajuć dakumenty i zapisi roznaho charakteru, jak naprykład: umowy, uradowyje piśmy, uradowyje świedoctwy, zawiereńnia, prośby krajowych žycharoŭ, padawanyje administracyjnym ŭłaściam u prywatnych sprawach, rachunki, kwity, darunkowyje zapisi, daŭhawyje raspiski, testamenty, paŭnamoczcza, wekseli i t. d. i t. d.

Naahuł, pawinnaść herbowaho zboru budzie adbywacca, nakleiwajuczy herbowyje marki. Pry ŭłasnarucznych testamentach, wekselach, kwitach, rachunkach i prośbach usie prywatnyje asoby abawiazywajucca sami kuplać i nakleiwać herbowyje marki, staŭlajuczy na hetych apusznich patrebnyje znaki. Zahad ab herbowym zbory apawieszczaje ustanaŭlenyje prawiły; aprycz hetaho i ŭłaści abawiazany pamahać zainteresawanym u hetaj sprawie asobam, kab nie było jakich-koleczy adstupleńnioŭ. U druhich sprawach ab herbowym zbory prywatnyje asoby pawinny predjaŭlać swaje dakumenty u Vertriebsstellen (punkty dziela pradažy herbowych marak), hdzie ich buduć sztemplawać. Takimi punktami dziela pradažy marak majuć służyć Kreisamt'y (pawietowyje urady); aprycz hetaho Verwaltungschef može paruczyć pradažu herbowych marak i sztemplawańnie pamienionych dakumentoŭ i druhim uradam. Sztemplawańnie maje wypaŭniacca ŭ naznaczeny termin (najczaściej u try niadzieli) (zn. § 12 zahadu). Kali dakumenty prynimajucca ŭłaściu, ŭradnikami (czynoŭnikami) abo upaŭnamoczenymi, tyje pawinny rupicca ab herbowym zbory; kali-ž heta nia budzie wypaŭnieno, to abiazanyje płacić herbowy zbor pawinny padawać dakumenty u aświedomlenyje punkty dziela pradažy herbowych marak. Pry sudowych sprawach herbowy zbor nia budzie spahaniacca markami, ale hraszmi, s padrachawanymi razam s tym sudowymi kosztami.

U sprawie herbowaho zboru pawinny ŭsie zainteresawanyje dawać ułaściam i ŭradnikam (czynoŭnikam), katorym paruczeno upraŭleńnie herbowym zboram, ŭsie wiedamaści, a tak sama swaje knihi i umowy. Wyszynia herbowaho zboru naznaczajecca pawodłuh taryfu. Chutkaje i detaliczaje spaznańnie hetych pastanaŭleńnioŭ karysna dla ŭsich zainteresawanych, kab nie padpaści pad naznaczenuju zahadam karu. Raniej ci paźniej kožyn znojdziecca ŭ pałažeńni, kali treba płacić herbowy zbor, i tady ŭ jaho ŭłasnym interesie budzie uniknuć adstupleńnioŭ, mahuczych mieć kiepskije paśledztwy. Asabliwa zwiertajecca uwaha na adzin punkt: prośby krajowych žycharoŭ, padawanyje Verwaltungsbehörden (administracyjnym ŭłaściam) u prywatnych sprawach, wymahajuć naklejki herbowych marak na 1 m. 50 f., kali heta nia buduć prośby u sprawach sudowych, kaścielnych, szkolnych, u sprawach ab ubohich, abo prośby, padawanyje na hruncie zakonnaho zabawiazańnia abo pryzywu ŭłaści.

Žałab biez nadziei na rezultat treba aścierehacca: jany-ž bo tolki nawodziać na niepatrebnyje wydatki.

ZUSIAHO KRAJU.

Niamieckije žurnalisty ŭ Biełarusi,

BIEŁASTOK. U kancy taho tydnia druhaja partija niamieckich žurnalistoŭ u swajej padarožy pa Biełarusi zajechała u Biełastok. Ahladzieŭszy miesto, jany pajechali ŭ Bieławieżskuju puszczu.

Świata pasadki dreŭ.

BIEŁASTOK. U tutejszaj achroncy adbyłosia świata pasadki dreŭ.

Miestowaja pazyka.

HRODNA. Padpiska na pazyku dała dahetul 50.000 marak.

Pedagogicznyje kursy.

LIDA. Dla tutejszych wuczycieloŭ i wuczycielek naładženy pedagogicznyje kursy. Na ich pakul-szto wuczycca 26 dusz.

Za niedazwoleny umoł.

SOBOLEWO. Tut ułaści apieczatali młyn zatoje, szto młynar biez pazwaleńnia miąłoŭ žyta.

Nowaja balnica.

SUWAŁKI. Tut atkryłasia balnica dla cywilnych žycharoŭ suwalskaho i inszych pawietoŭ.

Pad czužym imiem.

MOŽEJKI (Murawjowo). Rabotnik Jan Danberg, nazywajuczy siabie Sombergam i Siwertam, uczyniŭ niekolki prastupkoŭ. Jaho zasudzili na 1 hod i 7 miesiacoŭ u wastroh i na 300 rub. sztrafu.

Skupka zołata.

LIBAWA. Tutaka naładžena kamisija dziela skupki niepatrebnych załatych reczej, kab ich addać u impierski bank.

Najstarejszaja łatyszskaja hazeta.

U listapadzi 1817 hodu paczalisia pierehawory z bałtyckim hienerałhubernataram, markizam Paŭluczczy, ab wydańni hazety pa łatyszsku. Tolki u studni 1821 hodu wyjszoŭ pierszy numer najstarejszaj łatyszskaj hazety „Łatweeschu Awises“. U pradmowie da № 1 skazano: »My žadajem paszyryć znańnia łatyszoŭ, dajuczy im ŭsielakije wiedamaści z bliskich i dalokich staron, dajuczy ad czasu da czasu mudruju radu, paszyrajuczy ŭsielakije znańnia i pamahajuczy hetak kulturnamu razwićciu i materjalnamu uzbahaczywańniu sielan“.

Aposzni numer hetaj najstarejszaj łatyszskaj hazety wyjszoŭ 27 krasawika 1915 h.

WIESTKI Z RASIEI.

—s—

Chwaroba cara.

SZTOKHOLM. Car razam z žonkaj i dzećmi wiarnuŭsia ŭ stalicu z hłaŭnaj kwatery i daŭžejszy czas budzie žyć u Carskim Siale. Jaho pryjezd tłumaczać nerwowaj chwarobaj i patrebaj zaniacca laczeńniem.

Cikawaje atkryćcie.

BERLIN. U swajej pramowi ŭ Rejchstagu ab pachodžeńni suświetnaj wajny niamiecki kancler skazaŭ, szto znajszli tajny dakument s 1912 hodu ab mobilizacii ŭ Rasiei. U im haworycca: „Wysaczajsze apawieszczajecca, szto abjaŭleńnie mobilizacii—heta znaczyć abjaŭleńnie Niamieczczynie wajny“. Prykaz hety, wydany ŭ 1912 h., mieŭ siłu i ŭ lipniu 1914 h.

BERLIN. „Lok. Anz.“ pisze: Usio znaczeńnie atkrytaho prykaza ab mobilizacii ŭ 1912 hodu można zrazumieć, prypomniŭszy pałažeńnie ŭ toj czas Europy. 30 wieraśnia 1912 hodu — heta byŭ krytyczny dzień pierszaj wahi dla europejskaj wajny: u toj dzień u Sofii i Biełhradzi pajawilis'a oficyalnyje prykazy ab mobilizacii bołharskaj i serbskaj armij Fakt, szto ŭ toj samy dzień ŭ Rasiei była razosłana instrukcija, na prypadak mobilizacii, pakazwaje szto Rasieja ŭžo tady pastanawiła wyzwać europejskuju wajnu, kali-b centralnyje dzieržawy pamknulisia haniczyć swabodu czynnaściej naładženaho pad apiekaj Rasiei bałkanskaho sajuza.

Mityng na karyść Anhlii.

KOPENHAGA. U pieciarburskim ratuszu ŭczora byŭ wialiki mityng na karyść zbližeńnia miž Anhlijej i Rasiejej. Marszałak Dumy, Rodzianko, skazaŭ u swajej pramowi, szto miecz može być schowan tolki paśla stanoŭczaj pabiedy. Byŭszamu pry hetym anhlickamu pasłu addali 43 rasiejskije sztandary dziela razdaczy 43 anhlickim miestam.

Pazyka 50 miljonoŭ dol.

NJU-JORK. Rasieja zrabiła ŭ syndykaci bankoŭ pazyku 50 miljonoŭ dollaroŭ na 5 hadoŭ pa $5^1/_2$%.

Ciažkije straty.

BERLIN. „Lok. Anz.“ danosić:
Zatopleny ŭ Ledawitym akianie rumynski parachod „Bystryca“ wioz 125.000 hranat, 14 miljonoŭ kulemiotnych patroŭ, 242.000 hranat ręcznych kalibroŭ, 300 bomb, 6.000 stalowych szełomoŭ, 1000 wintowak, 100 kulemiotoŭ, 20 mortyr, 28 pasažyrskich, 60 hruzawych i 5 sanitarnych samachodoŭ, 5 samalotoŭ i szmat inszych wajennych materjałoŭ. Cennaść usiaho dachodzić 23 miljonoŭ marak.

Uciekaczy z Rumynii.

PIECIARBURH. „Riecz“ pisze, szto bessarabski hubernatar orhanizuje ŭ Reni szyrokuju pomacz dla uzrastajuczaj chwali rumynskich uciekaczoŭ. U wa ŭsich wialikszych miestoch Bessarabii atkryty ewakuacyjnyje punkty. U Odessu jeduć 800 rumynskich dziaciej.

Z usiaho świetu.

Chwaroba Franca-Jozefa.

WIENA. (W.T.B.). Jak my dawiedalisia, Impieratar u aposznije dni chwory na katar.

Nowy prezydent Ameryki.

BERLIN. Reŭter danosić z Nju-Jorku:
Za prezydenta iznoŭ wybran Wilson.

Zadańnia Indli.

LONDYN (W.T.B.). 19 tuziemnych czlenoŭ impieratarskaj prawadaŭczaj rady Indii padali wice-karalu zapisku, žadajuczy: skarbowaj aŭtonomii Indii; kab paławinu czlenoŭ uradowych kollegij stanawili indusy, a ŭ prawadaŭczych ustanowach bolszaść pawinny stanawić wybranyje, a nie naznaczenyje uradam predstaŭniki Indii.

Amerykanski hazard.

BERLIN. Wydatki respublikancoŭ na wybary dachodziać 1.800 000 dollaroŭ, a demokratoŭ — 1.100.000. Wybarnyje zakłady razam dajszli 50 miljonoŭ marak.

TELEHRAMY.

Niemieckije apawieszczeńnia.

Makiedonski front: U zachodniaj czaści zakruta Czernaj silnyje anhlicka-francuskije ataki adbity niamiecka-boŭharskim wojskam. Kala Połohaj nastupleńnie worahoŭ pasunułosia ŭpiarod.

Austryjackije apawieszczeńnia.

WIENA. 9.XI. Uschodni teatr: Front erc-hercoga Karola: Na pałudni i pałudziennym uschodzi ad prachodu Szurduk rumynskije ataki iznoŭ byli daremny. Pry Spinji my dajszli dalejszaj udaczy. Nami ŭziaty 150 pałonnych i 2 harmaty. Na zachodzi ad Teldjes i kala Bieł-Bora nastupaŭszyje rasiejcy iznoŭ adbity niamieckim wojskam.

Front Leopolda Bawarskaho: Aprycz silnaho ahnia na fronci naabapoł czyhunki Złoczow — Tarnopol, nijakich prypadkoŭ nie było.

Italjanski teatr: Biez wypadkoŭ.

WIENA. 10/XI. Uschodni teatr: (hl. niamieck. apaw.)

Italjanski teatr: Pałažeńnie nie zmianiłosia.

WIENA. 11.XI. Uschodni teatr: (hl. niamieck. apaw.).

Italjanski teatr: biez nijakich prypadkoŭ.

WIENA. 12.XI. Uschodni teatr: (hl. niamieck. apaw.)

Italjanski teatr: Biez pieramien.

Naszy marskije samaloty ŭ naczy z 11 na 12 zrabili nalot na Padue. Uznialisia wialikije pažary, katoryje widać było jeszcze za 40 wiorst. Usie samaloty wiarnulisia nazad.

Wajna na pawietry.

BERLIN. U czasi bitwy na pawietry ŭ naczy z 8 na 9 listapada nad Est-Endam i Zeebriugge byŭ prymuszen spuścicca i ŭziat u pałon anhlicki samalot.

„Wajna da kanca!"

LONDON (W.T.B.). Askwit u Gild-Hollu skazaŭ pramowu, haworuczy: „My žadajem mira, ale tolki s tej umowaj, kab ahramadnyje achwiary i muki wajny nie byli darėmnyje. Wajna wymahaje ŭsiej ciarpliwaści, ŭsiej ćwiordaści i ŭsich sił, ale mir pawinien ćwierda zabaspieczyć Europie i ŭsiamu świetu wolu".

Radosławow ab miry.

SOFIJA. Radosławow adznaczyŭ u adnej swajej pramowi na schodzi uradowaj partii, szto mir, zdajecca, nia budzie rezultatam doŭhich pierehaworoŭ, a chutczej budzie padpisan na poli bitwy.

Hrecki karol u rasiejskaho pasła.

AFINY. U rasiejskaho pasła na wiaczery byŭ karol, pryncy i ŭsia karaleŭskaja siemja. Paśla ŭsie pasły sajuźnikoŭ byli na wieczary.

Narada sajuźnikoŭ.

LUGANO. Oficyozna apawiesz czajuć, szto hienerały Kadorna i Žoffr u S. Miszel de M rin, nad francuskaj hranicaj, adbyli doŭhuju naradu.

Spis wajenna-pałonnych z naszaho kraju.

Z Wilni i Wilenskaj huberni.

Tabor dia wajenna-pałonnych Döberitz.

Kodis Franc, Strelcy.
Milta Iwan, Wilnia.
Olechnowicz Jazep, Radziewiczy.
Palewicz Dominik, Orany.
Rewet Jazap, Balbeki.
Szakiel Wincenty, Retren.
Stukan Mark, Suklina.
Sumas Wincenty, Zasztok.
Podzinski Henryk, Skrybowo.
Sojka Kazimir, Wilnia.
Sasnoŭski Zyhmunt, Włodary.
Antjuch Pietr, Postaŭka.
Balusz Aleksandar, Wilnia.
Belasz Iwan, Niemież.
Borzikiewicz Hryhor, Toŭbory.
Brodoŭski Piotr, Wilnia.
Buka Iwan, Sztarben.
Buksza Hryhor, Becek.
Dobrolowicz Iwan, Kryciełki.
Dormik Kazimir, Lidy.
Dubowik Todar, Wilnia.
„ Zinowij, „
Dudka Anton, „
„ Wajciech, „
Falej Mikałaj, Oborsk.
Franckiewicz Jazep, Szumsk.
Giecelewicz Jazep, Doroszoŭ.
Hluks Jazep, Ramisiny.
„ Mikałaj, Iwasinoŭcy.
Hryniuk Jazep, Łaŭkieniki.
Hryszan Edward, Zabrodzie.
Janiecki Adolf, Warmajski.
Jodko Władysłaŭ, Lewidan.
Juniewicz Dzimitr, Wilnia.
Jurewicz Justyn, Holszensk.
Juraszewicz Piotr, Wilnia.
Karabacz Zachar, Tobola.
Kienko Jazep, Wiereciej.
Korotkich Gierasim, Mergibieszki.
Kossobudzki Maciej, Oszmiany.
Kawaleŭski Choma, Archangielsk.
Krywicki Pilip, Dawidko.
Krywian Karol, Soroczyn.
Makarewicz Choma, Holencicy.
„ Wacłaŭ, Witol-Pol.
Małyszka Siamion, Dziemjan.
Mansol Choma, Łojdzin.
Marczenko Ściepan, Chonkoŭ.
Niesamoŭ Makiej, Milszenate.
Nikicinski Alaksiej, Jakoŭsk.

Tabor dla wajena-pałonnych Dyrotz.

Andrelowicz Ihnat, Astrawiec.
Giembicki Asiul, Wilnia.
Mejsztowicz Jakaŭ, „
Nowicki Michaił, Olmiany.
Szaŭlinski Adam, Koszan.
Hryniuk Jazep, Ławtiniki.
Krywienko Daniło, Katewiczy.
Maczuk Konstancin, Bajary.
Miszkiello Franc, Świenciany.
Talutis Michał, Wilnia.
Błuszynski Zusel, Malary.

Tabor dla wajenna-pałonnych Gross Poritsch.

Ptaszynski Konstancin, Hrubiancy.
Luczun Adam, Wkierkszany.

Offizier Gefangenenlager Ellwangen

Parucz. Skokoŭski 1 Aŭhust., Wilnia.
Padpar. „ II Artur, „
Bańkoŭski Jazep, pałkoŭnik, „
Žywinski Arkadij, padpar., „
Korolewicz Inaewicz Riszard, padpr.
Kastryca Piotr, parucz.
Sawicz Jazep, kapitan.
ŭsie z Wilni.
Wažynski Konstancin, padpar., Bienica.
Lelecki Władysłaŭ, padpar. Wilnia.
Sawicki Bolesłaŭ, padpar. „
Burczynski Walerjan, padpar. Lida.

Drukawana u drukarni M. Kuchty. Wydawiectwo «Homan». Redaktar W. Łastoŭski.